

«Мыкты илимий макала» номинациясы боюнча 5-орунду ээлеген «Тенгриан философиясынын кыргыз элинин этностук-маданий кодексине тийгизген таасири», автору Белек уулу Эсенбек, К.И.Скрябин атындагы Кыргыз улуттук агрардык университетинин аспиранты, Редакция жана илимий-метрикалык талдоо бөлүмүнүн башчысы, Жаш илимпоздор кеңешинин төрагасы.

Макаланын кыскача мазмуну: Изилдөө көрсөткөндөй, тенгризм кыргыз элинин дүйнө таанымына таасир этет жана тил континуумунда улуттук-спецификалык өзгөчөлүктөрдүн калыптанышына өбөлгө түзөт. Тенгризмге кирген диний ишенимдер жана практикалар улуттук иденттүүлүктүн негизги элементтери болуп саналат. Автор тенгризм диний система гана эмес, ошондой эле ой жүгүртүү ыкмасы, түрк тилдүү

элдердин жүрүм-

турумунун жалпы таанылган стандарттары жана социалдык мүнөздөмөлөрү экенин баса белгилейт. Уламыштарда коддолгон диний ишенимдер кыргыз элинин аңсезиминин консолдук бөлүгү болуп, алардын жаратылышка жана айлана-чөйрөгө болгон мамилесин калыптандырат. Тенгризмди маданий мурастын бир бөлүгү катары түшүнүү кыргыз элинин этникалык жана диний иденттүүлүктүн сактоонун жана туруктуулуктун бир кадамы болуп саналат. Мындан тышкары, изилдөө бул байыркы көрүнүштү толук түшүнүү үчүн бул көйгөйдү тереңирээк изилдөөнү талап кылган тенгризмдин чечмелөөлөрүнүн ар түрдүүлүгүн карайт. Макаланын максаты – тенгризмди жана анын этно-маданий кодексин талдоо. Колдонулган изилдөө ыкмалары тарыхый жана этнографиялык булактарды талдоону, антропологиялык изилдөөлөрдү, ошондой эле негизги маданий аспектилерди жана тенгризм менен чектерди аныктоо максатында уламыштарды жана паремияларды изилдөөнү камтыйт.

Белек уулу Эсенбек 1997-жылдын 5-апрелинде туулган. Учурда Кыргыз улуттук агрардык университетинин аспирантурасында окуйт. 2024-жылы экономика, маалыматтык технологиялар жана педагогика темаларын камтыган Scopus маалымат базасында 8 илимий макала жарыялаган. Орус жана немис тилдерин эркин колдонот, ошондой эле англис тилин үйрөнүүдө. Семинарларга жана илимий конференцияларга активдүү катышат, өз тармагынын актуалдуу темалары боюнча баяндама жасап келет. Мындан тышкары, Белек уулу Эсенбек университетте илимий иштерди уюштуруу менен алектенет, анын ичинде жарыялоо үчүн макалаларды кабыл алуу, илим жана илимий метрия маселелери боюнча профессордук-окутуучулар курамы үчүн семинарларды өткөрүү, ошондой эле жогорку рейтингдүү эл аралык журналдар үчүн макалаларды түзүү. Ал ар кандай илимий долбоорлордун алкагында Россия жана АКШнын окумуштуулары менен кызматташып, кесипкөй кызыкчылыктардын кеңири чөйрөсүн жана активдүү изилдөө иштерин көрсөтөт.¹

<https://www.instagram.com/belekuuluesenbek/profilecard/?igsh=YTJsbThiMjR4NWl4>

¹*Сынакка катышкан учурдагы маалыматтар